

Міністерство освіти і науки України
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

ПРИТУЛА ОЛЕКСАНДР ЛЕОНТІЙОВИЧ

УДК 371.134:796.011.3 (043.3)

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ
ДО ВИКОРИСТАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ЗАСОБІВ ФІЗИЧНОГО
ВИХОВАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

13.00.04 – теорія та методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Хмельницький – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Державному вищому навчальному закладі «Запорізький національний університет», Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник : доктор педагогічних наук, професор
Конох Анатолій Петрович,
ДВНЗ «Запорізький національний університет»,
завідувач кафедри теорії та методики фізичного
виховання і спорту.

Офіційні опоненти : доктор педагогічних наук, професор
Арзютов Геннадій Миколайович,
Національний педагогічний університет імені
М. П. Драгоманова, завідувач кафедри фізичного
виховання та єдиноборств;

кандидат педагогічних наук
Чепелюк Анна Вікторівна,
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка, старший викладач кафедри
спортивних дисциплін та методики їх викладання.

Захист відбудеться «02» березня 2016 р. о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 70.145.01 у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії за адресою: зала засідань, вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії за адресою: вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013.

Автореферат розісланий «29» січня 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Б. С. Крищук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Пріоритетними завданнями державної політики у сфері освіти є всебічний розвиток особистості, зміцнення здоров'я та формування здорового способу життя, забезпечення оптимальної рухової активності людини, залучення дітей та молоді до занять фізичною культурою і спортом. Аналізуючи стан фізичного виховання в Україні, можна відзначити значний інтерес до його національної спрямованості і населення країни, і державних органів влади. Указом Президента України № 1092/2001 від 15.11.2001 р. «Про національну програму відродження та розвитку українського козацтва на 2000–2005 роки» було прийнято програму відродження і розвитку українського козацтва. До Єдиної спортивної класифікації України внесено такі види єдиноборств, як «Бойовий Гопак», «Спас», «Хрест», «Собор». Наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту № 306 від 09.02.2010 р. «Український рукопаш «Спас» включено до переліку видів спорту, визнаних в Україні. Це зумовлює необхідність підготовки нової генерації майбутніх фахівців фізичної культури і спорту, здатних застосовувати національні засоби фізичного виховання у своїй діяльності.

Концептуальні засади підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту у вищих навчальних закладах базуються на положеннях законів України «Про фізичну культуру і спорт» (1994 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), Концепції Загальнодержавної програми «Здоров'я 2020: український вимір» (2011 р.), Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012–2016 роки (2011 р.), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013 р.).

Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів у професійній діяльності в умовах вищих навчальних закладів свідчить про значну увагу науковців до її дослідження, зокрема це стосується таких аспектів: загальнопедагогічні засади організації навчального процесу у вищих навчальних закладах (О. Абдуліна, Н. Кузьміна, В. Сластьонін, М. Фіцула та ін.), упровадження особистісно орієнтованих технологій навчання та виховання майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах (І. Бех, С. Сисоєва та ін.), теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (В. Бальсевич, Є. Захаріна, Р. Клопов, А. Конох, О. Куц, Л. Матвєєв, Л. Сущенко, О. Тимошенко та ін.), організація та проведення педагогічної практики студентів вищих навчальних закладів фізкультурного профілю (С. Балбенко, Б. Шиян та ін.), професійна підготовка майбутніх фахівців до використання різновидів національної фізичної культури (Г. Арзютов, В. Берека, І. Гасюк, Н. Деделюк, В. Пилат, Є. Приступа, А. Цось, А. Чепелюк, І. Шоробура та ін.).

Водночас теоретичний аналіз наукових праць засвідчив, що проблему професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності досліджено недостатньо.

Дослідження цієї проблеми актуалізує низка *суперечностей* між:

– потребою в суттєвому оновленні змісту цілеспрямованої рухової діяльності молоді та сталістю форм і методів фізичного виховання, що застосовуються викладачами вищих навчальних закладів у процесі підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання в професійній діяльності;

– потенційними можливостями застосування національних засобів фізичного виховання в навчально-виховному процесі навчальних закладів та недостатньою сформованістю в майбутніх фахівців фізичної культури і спорту знань, умінь і навичок для їх використання в сучасних умовах;

– затребуваністю в сучасній парадигмі вищої фізкультурної освіти професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання в професійній діяльності та недостатньою розробленістю в теорії і практиці професійної освіти відповідного організаційно-технологічного й ресурсного забезпечення.

Відтак, актуальність проблеми, її недостатня теоретична, методична й практична розробленість, необхідність розв'язання вище зазначених суперечностей зумовили вибір теми дослідження **«Підготовка майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах науково-дослідної роботи ДВНЗ «Запорізький національний університет» «Теоретико-методичні засади професійної підготовки і професійного розвитку фахівців фізичної культури, спорту і туризму» (номер державної реєстрації 0111U008530).

Тема дисертації затверджена вченою радою ДВНЗ «Запорізький національний університет» (протокол № 3 від 21.12.2009 р.) й узгоджена в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол № 2 від 30.03.2010 р.).

Мета дослідження полягає в розробці змісту підготовки фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання в професійній діяльності в контексті подальшого впровадження цілісної системи такої підготовки.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати стан дослідженості проблеми підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання в професійній діяльності, уточнити сутність основних понятійних конструкцій дослідження.

2. Визначити й охарактеризувати компоненти, критерії та показники рівнів готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання в професійній діяльності.

3. Розробити та обґрунтувати зміст підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання в професійній діяльності.

4. Розробити структурну модель підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання в професійній діяльності та навчально-методичний комплекс для забезпечення дієвості такої підготовки.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх фахівців фізичної культури і спорту.

Предмет дослідження – зміст, форми і методи підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання в професійній діяльності.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що професійна підготовка майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання в професійній діяльності набуває ефективності, якщо: організаційно-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання в професійній діяльності будуть враховувати позитивні здобутки вітчизняного досвіду із цієї підготовки; впроваджувати структурну модель та розроблений зміст професійної підготовки таких фахівців, який інтегрує підготовку майбутнього вчителя фізичного виховання та тренера-викладача з українського рукопашу «Спас», буде зумовлений специфікою майбутньої професійної діяльності, що виявляється через форми і методи такого процесу та сприятиме засвоєнню найкращих традицій української фізичної культури.

Для досягнення мети дослідження, розв'язання визначених у дослідженні завдань і перевірки гіпотези використано комплекс взаємопов'язаних **методів дослідження**, серед яких:

– **теоретичні** – *аналіз, синтез, узагальнення, порівняння та систематизація теоретичних положень* – для визначення концептуальних підходів до підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання в професійній діяльності, теоретичного обґрунтування понятійно-категоріального апарату дослідження та змісту форм і методів підготовки; *аналіз нормативних і програмно-методичних документів у сфері освіти* – для розроблення науково-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту; *моделювання педагогічних процесів* – для розробки та наукового обґрунтування структурної моделі професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання в професійній діяльності;

– **емпіричні** – *бесіда, педагогічне спостереження, діагностичні методики, адаптовані відповідно до завдань дослідження (анкетування, опитування, тестування)* – для накопичення фактичного матеріалу з теми дослідження; *педагогічний експеримент* – для перевірки ефективності розробленого змісту та удосконалених форм і методів підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання в професійній діяльності;

– **статистичні** – *статистичний аналіз результатів педагогічного експерименту*, зокрема застосування *t-критерію Стьюдента нормального*

розподілу та критерію Фішера, а також факторного аналізу – для кількісної та якісної обробки експериментальних даних.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *уперше* розроблено і теоретично обґрунтовано структурну модель підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання в професійній діяльності зі спеціалізації «Український рукопаш «Спас», складниками якої є: соціальне замовлення, мета, завдання, принципи, зміст, форми і методи, освітні рівні, компоненти, критерії, результат; розроблено та впроваджено в навчальний процес навчальні плани та зміст підготовки бакалаврів, спеціалістів та магістрів зі спеціалізації «Український рукопаш «Спас»; освітньо-кваліфікаційні характеристики та освітньо-професійні програми підготовки фахівців зі спеціалізації «Український рукопаш «Спас» на різних її рівнях; авторські навчально-методичні комплекси дисциплін зі спеціалізації «Український рукопаш «Спас» (8 спецкурсів);

– *удосконалено та конкретизовано* форми і методи професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту до використання національних засобів фізичного виховання в професійній діяльності, навчально-методичне забезпечення такого процесу із урахуванням особливостей професійної підготовки;

– *подальшого розвитку* набули положення щодо: особливостей професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту у вищій школі; педагогічних основ організації навчального процесу майбутніх фахівців фізичної культури і спорту у вищій школі; сутності понять «національні засоби фізичного виховання і спорту», «професійна підготовка майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання», «готовність майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання».

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що розроблено і впроваджено в навчальні плани підготовки бакалаврів, спеціалістів і магістрів зі спеціалізації «Український рукопаш «Спас»: *навчально-методичні комплекси* (навчальні і робочі програми, матеріали лекцій, практичних занять, матеріали тестового контролю тощо) з таких дисциплін: «Теорія і методика «Українського рукопашу «Спас», «Техніка і тактика українського рукопашу «Спас», «Народні ігри «Спасу», «Козацькі бойові танці і пісні», «Історія і духовні засади «Спасу», «Психофізичні і оздоровчі системи «Спас», «Організація і методика проведення змагань з українського рукопашу «Спас», «Кінна підготовка (кінна підготовка, основи виживання)», *навчальні програми з педагогічних практик* для бакалаврів, спеціалістів і магістрів зі спеціалізації «Український рукопаш «Спас».

Результати дослідження **впроваджено** у навчально-виховний процес вищих навчальних закладів, зокрема: ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» (довідка № 461 від 16.04.2015 р.), ДВНЗ «Запорізький національний університет» (довідка № 01–15/171 від 15.09.2015 р.), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка № 397 від 21.09.2015 р.), Кіровоградського державного

педагогічного університету імені Володимира Винниченка (довідка № 936-с від 24.09.2015 р.).

Особистий внесок здобувача в опублікованих у співавторстві працях полягає в тому, що: у статті [1] дисертантом розкрито доцільність використання професійно зорієнтованих інноваційних технологій у підготовці майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму; у статті [2] – здійснено аналіз проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури і спорту до застосування у професійній діяльності національних бойових мистецтв; у статті [5] – здійснено аналіз результатів експериментальної роботи з підготовки майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму; у статті [9] – розкрито проблему національно-патріотичного виховання в козацькій традиції «Спас»; у статті [10] – досліджено вплив занять українським рукопашем «Спас» на фізичний стан студентів; у статті [15] – здійснено аналіз процесу становлення національних бойових мистецтв в Україні.

Апробація результатів дослідження. Основні результати та теоретичні положення висвітлено й обговорено на науково-практичних конференціях різного рівня:

– *міжнародних*: «Надбання віків – скарбниця сьогодення (до 70-річчя Запорізької області)» (Запоріжжя, 2008), «Соціальний розвиток України та патріотичне виховання громадян» (Запоріжжя, 2009, 2010, 2011, 2012), «Актуальные вопросы высшего профессионального образования» (Донецьк, 2010), «Соціальне програмування патріотичного виховання молоді» (Запоріжжя, 2011), «Слов'янські бойові мистецтва – перспективи розвитку» (Запоріжжя, 2012), «Актуальні проблеми фізичного виховання здоров'я, спорту та туризму» (Запоріжжя, 2012, 2013), «Патріотичне виховання громадян в умовах інтеграційних процесів» (Запоріжжя, 2013), «Наука і вища школа» (Запоріжжя, 2014), «Гармонізація культурно-освітнього простору вищої школи: соціально-педагогічні аспекти» (Мелітополь, 2014), «Сучасні проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання, здоров'я і професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту» (Київ, 2014), «Globalizacija a fenomen narodnej kulture» (Podhájska, 2014);

– *всеукраїнських* – «Актуальні проблеми впливу довкілля, фізичного виховання та спорту на здоров'я студентської молоді» (Бердянськ, 2011, 2013), «Оновлення соціально-психологічної та педагогічної науки на етапі націєутворення» (Запоріжжя, 2012).

Результати дослідження доповідалися на звітно-наукових засіданнях кафедри теорії і методики фізичного виховання та спорту ДВНЗ «Запорізький національний університет» (2011–2015).

Публікації. Результати дослідження висвітлено в 15 наукових публікаціях автора (9 – одноосібні), з яких 7 відображають основні наукові результати дисертації (зокрема 1 публікація в зарубіжному науковому виданні, 2 – у науковому фаховому виданні України, включеного до міжнародних наукометричних баз), 8 – апробаційного характеру.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (283 найменування, з них 8 – іноземними мовами), додатків (10 на 125 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 341 сторінку друкованого тексту, основний зміст викладено на 179 сторінках. Роботу ілюстровано 20 таблицями і 8 рисунками.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну і практичне значення одержаних результатів; висвітлено особистий внесок здобувача в працях у співавторстві; наведено дані про впровадження, апробацію та опублікування результатів дослідження; вказано структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі – **«Теорія і практика підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності»** – охарактеризовано основні понятійні конструкції дослідження; висвітлено стан проблеми підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності в педагогічній теорії і практиці; представлено історичний аналіз розвитку національних засобів фізичного виховання та основних напрямів реалізації національної спадщини у фізичному вихованні в Україні; подано результати пошукового експерименту.

Аналіз спеціальної літератури засвідчив, що у вітчизняних та зарубіжних літературних джерелах зустрічаються окремі відомості про тіловиховання на території України. Після проголошення незалежності України визначилися основні напрями досліджень історії фізичного виховання в Україні, як-от: історія фізичного виховання в різних історичних періодах (О. Винничук, Є. Приступа, С. Філь та ін.), фізичне виховання стародавніх слов'ян (В. Старков та ін.), фізичне виховання в Київській Русі (Н. Деделюк, Я. Тимчак та ін.), фізичне виховання запорозьких козаків та в античних містах Північного Причорномор'я (В. Берека, О. Гречанюк, І. Шоробура та ін.), народні засоби фізичного виховання (М. Величкович, В. Задунайський, В. Куровський, В. Левків, В. Пилат, В. Слімаковський та ін.).

Теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури та інформаційних ресурсів мережі Інтернет дав змогу визначити основні понятійні конструкції дослідження: *національні засоби фізичного виховання* (цілеспрямовані рухові дії, притаманні українській нації, що мають українське історичне коріння); *підготовка майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання в професійній діяльності* (цілеспрямований педагогічний процес, результатом якого є готовність студентів до використання національних засобів фізичного виховання в професійній діяльності).

Підготовка майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до застосування національних засобів фізичного виховання в професійній діяльності здійснювалася на факультеті фізичного виховання за спеціалізацію «Український рукопаш «Спас». Саме ця спеціалізація враховує специфіку професійної підготовки фахівців

фізичної культури і спорту шляхом інтеграції фахових знань, умінь та навичок, притаманних і вчителю фізичної культури (дидактичні, академічні, перцептивні, організаторські, авторитарні, комунікативні, педагогічні), і тренеру-викладачу з «Українського рукопашу «Спас» (організація навчально-тренувального процесу з використанням національних засобів фізичного виховання).

Підтвердженням цього є результати пілотного експерименту, проведеного серед тренерів-викладачів ДЮСШ та провідних фахівців фізичної культури і спорту (246 осіб). Методом анкетування з'ясовано, що рівень готовності фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання відповідає сучасним вимогам у 22,35 % респондентів, частково – у 66,66 %, не відповідає – у 4,49 %, важко було відповісти – 6,50 %. Серед опитаних викладачів вищих навчальних закладів (134 особи) 90,30 % викладачів вважають за доцільне здійснювати у вищих навчальних закладах цілеспрямовану підготовку майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання в професійній діяльності; недоцільно – 4,48 %; важко було відповісти – 5,22 % респондентів. За результатами анкетування студентів (317 осіб) було з'ясовано, що володіють знаннями про зміст використання національних засобів фізичного виховання в професійній діяльності – 11,36 % респондентів; частково – 53,63 %; не володіють – 26,18 %; важко було відповісти – 8,83 %. Головною перешкодою щодо використання національних засобів фізичного виховання в професійній діяльності майбутні фахівці називають недостатню мотивацію, низький рівень знань, практичних умінь та навичок.

У другому розділі – **«Організаційно-методичні засади підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності»** – висвітлено структуру, критерії, показники рівнів готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності; розроблено та теоретично обґрунтовано структурну модель та зміст професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання в професійній діяльності.

Зміст підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання в професійній діяльності спрямовано на формування структурних компонентів: мотиваційно-ціннісного (опанування майбутніми фахівцями фізичної культури і спорту національних засобів фізичного виховання в професійній діяльності, усвідомлення ціннісних орієнтацій у кар'єрі), когнітивно-технологічного (теоретичні знання та пошук шляхів вирішення проблеми застосування національних засобів фізичного виховання в професійній діяльності), комунікативно-діяльнісного (конструктивні, гностичні та рухові уміння і навички майбутніх фахівців фізичної культури і спорту), рефлексивно-творчого (творчий потенціал, наявний у майбутніх фахівців фізичної культури і спорту, а також їхня здатність до саморозвитку, самоосвіти).

Для кожного зі структурних компонентів визначено показники готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності, що розглянуто як

методологічний інструментарій, який висвітлює їх узагальнені характеристики. Для визначення готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності здійснено добір відповідного діагностичного інструментарію; визначено критерії, показники та рівні (високий, достатній, середній, низький).

Структурна модель підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності відображає цілісний і неперервний процес професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності, який інтегрує підготовку майбутнього вчителя фізичного виховання та тренера-викладача «Українського рукопашу «Спас» і зумовлений специфікою майбутньої професійної діяльності (рис. 1).

Перший (бакалаврський) рівень професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту готує до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності за спеціалізацією «Український рукопаш «Спас». Вибір сукупності дисциплін мав вирішальне значення для формування професійної готовності майбутніх фахівців до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності. З цією метою було використано інтеграційний підхід до реалізації змісту навчання на рівні бакалавра (вибір сукупності дисциплін позитивно вплинув на формування професійної готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності і забезпечив надійний фундамент для підвищення мотивації та реалізації знань, умінь та навичок фахівців у професійній діяльності). Головною метою реалізації змісту навчання на рівні бакалавра є формування в студентів позитивної мотивації до педагогічної діяльності, зокрема до використання загальнотеоретичних знань, фундаментальних професійних умінь і навичок, необхідних майбутньому фахівцю в галузі фізичної культури і спорту, а також підвищення рівня здоров'я та спеціальної фізичної підготовленості студентів. У зміст підготовки студентів за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» напряму підготовки «Фізична культура і спорт» (термін навчання – 3 роки 10 місяців, загальна кількість годин – 7200) було не тільки інтегровано окремі теми з національних засобів фізичного виховання до таких дисциплін, як-от: «Вступ до спеціальності та інформаційна культура студента» (1 курс), «Історія України» (1 курс), «Організація масової фізичної культури» (2 курс), «Теорія та методика фізичного виховання» (2–3 курси), «Спортивне орієнтування» (3 курс), «Фізкультурно-спортивні споруди» (4 курс), «Туризм з методикою викладання» (3 курс), «Спортивні ігри з методикою викладання» (4 курс), «Спортивно-педагогічне вдосконалення» (1–3 курси), а й здійснювалася практична підготовка під час літніх навчально-тренувальних таборів, її вдосконалення на ознайомчій і педагогічній практиках, а також особистісний розвиток професійно важливих якостей майбутніх фахівців фізичної культури і спорту: фізичних якостей, креативності та емпатії, комунікативних та організаторських здібностей.

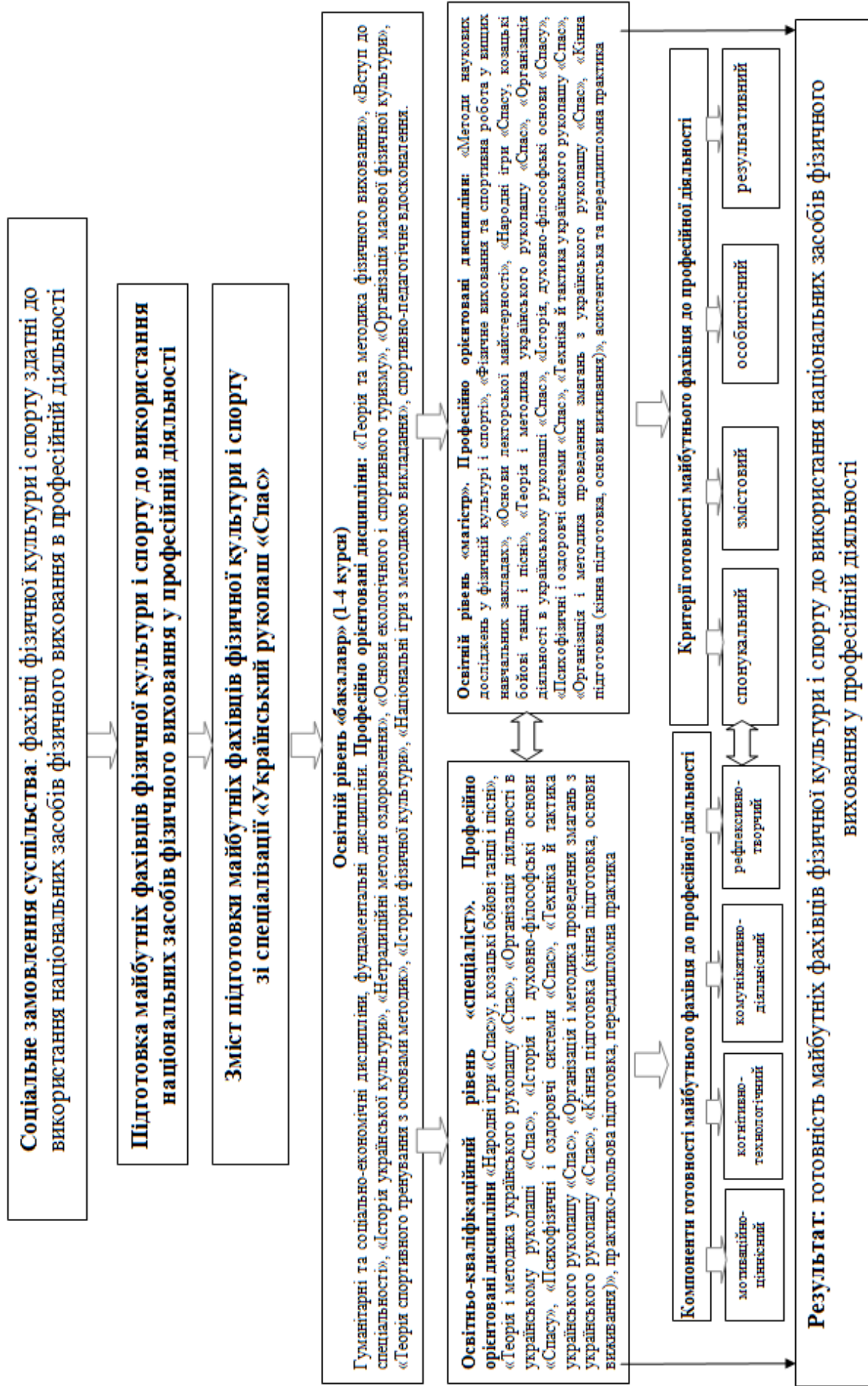

Рис. 1 Структурна модель підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності

Другий – за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліст, магістр – закінчується захистом дипломної роботи з проблеми використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності. У процесі дослідження доведено, що з огляду на термін навчання спеціаліста (один рік) при загальному навчальному обсязі 2160 годин на спеціальну підготовку доцільно відвести 1944 годин (88,3 %). Для професійної підготовки спеціалістів за спеціалізацією «Український рукопаш «Спас» розроблено професійно орієнтовані навчальні плани з дисциплін: «Теорія і методика українського рукопашу «Спас» (108 год.), «Народні ігри «Спасу», козацькі бойові танці і пісні» (72 год.), «Організація діяльності в українському рукопаші «Спас» (126 год.), «Історія і духовно-філософські основи «Спасу» (144 год.), «Психофізичні і оздоровчі системи «Спасу» (72 год.), «Техніка і тактика українського рукопашу «Спас» (81 год.), «Організація і методика проведення змагань з українського рукопашу «Спас» (72 год.), «Кінна підготовка (кінна підготовка, основи виживання)» (81 год.), переддипломна практика (324 год.). На цьому етапі підготовки майбутнього фахівця із українського рукопашу «Спас» акцент робиться на набуття практичного досвіду з використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності.

Зміст професійної підготовки за освітнім рівнем «магістр» спрямовувався на формування майбутніх викладачів вищої школи, а отже, значну увагу було приділено підготовці студентів до наукової та викладацької діяльності у вищих навчальних закладах. У зв'язку з цим, до блоку дисциплін освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» додавалися такі дисципліни, як-от: «Методи наукових досліджень у фізичній культурі і спорті» (54 год.), «Фізичне виховання та спортивна робота у вищих навчальних закладах» (72 год.), «Основи лекторської майстерності» (54 год.), асистентська практика (72 год.) та переддипломна практика (144 год.).

Серед видів аудиторних занять було обрано: проблемні лекції, семінари-практикуми, практичні заняття, спрямовані на вироблення операційних навичок з використання комп'ютерної техніки та сучасних інформаційних технологій для створення різноманітних оздоровчих програм і контролю за їх виконанням; серед позааудиторних – практично-польові заняття. Доведено, що ефективність лекцій залежить від їхньої інформаційної насиченості, супроводження демонстраційним матеріалом і наочністю. Особливого значення набули лекції з розглядом професійних ситуацій, лекції-інформації, лекції-консультації, лекції-вікторини, лекції-походи, відеопрезентації, аудіозаняття, майстер-класи. Процес засвоєння професійних знань, практичних умінь та навичок, розвиток особистісних і професійно-прикладних фізичних якостей відбувався з використанням комплексу традиційних і нетрадиційних дидактичних методів.

Вибір методів навчання був зорієнтований на удосконалення змісту підготовки, розвиток пізнавальних здібностей студентів, їхню здатність до особистісного зростання, самовиховання. Обґрунтовано доцільність використання групи методів: організація і здійснення навчально-пізнавальної діяльності

студентів, стимулювання і мотивація навчання, контроль і самоконтроль у навчанні, методи організації діяльності і формування досвіду суспільної поведінки.

Доведено, що ефективною є систематична практична підготовка, яка здійснювалася на таких видах занять, як-от: лабораторні, практичні заняття (формування первинних навичок із спеціальних дисциплін спеціалізації «Український рукопаш «Спас»), під час навчальної практики тренера-викладача та педагогічної практики безпосередньо в навчальних закладах, які передбачали формування практичних умінь і навичок за спеціальністю. Класифіковано види практик – активна, дієва виробнича підготовка і практика професійного розвитку (переддипломна). Доведено, що важливу роль у практичній підготовці майбутнього тренера-викладача із «Українського рукопашу «Спас» відведено таким формам навчання, як польові табори, навчальні туристські походи (оптимальний обсяг – 192 год.). Ефективною формою організації навчального процесу також є дослідницька діяльність студентів, яка сприяє виробленню нестандартного підходу до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності.

У третьому розділі – **«Педагогічний експеримент і аналіз його результатів»** – розкрито загальні питання організації й методики проведення педагогічного експерименту, подано хід та аналіз результатів дослідження.

Педагогічний експеримент здійснювався впродовж 2009–2014 рр. на базі ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», ДВНЗ «Запорізький національний університет», Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

У контрольній та експериментальній групах брали участь студенти п'ятого курсу факультету фізичного виховання ДВНЗ «Запорізький національний університет» загальною кількістю 64 особи, з них: 29 студентів (11 дівчат і 18 юнаків) – контрольна група, 35 студентів (14 дівчат і 21 юнак) – експериментальна група. Педагогічний експеримент охоплював констатувальний, формувальний і контрольний етапи.

На *констатувальному етапі* з метою проведення діагностики рівнів готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності було розроблено критерії та показники, виявлено вихідний рівень її сформованості, доведено репрезентативність вибірок, рівноцінність контрольної та експериментальної груп студентів із застосуванням методів математичної статистики (критерій Фішера). Застосовано ряд діагностичних методик: діагностика навчальної мотивації студентів за А. Реаном і В. Якуніним, модифікація Н. Бадмаєвої; «Морфологічний тест життєвих цінностей» за В. Соповим та Л. Карпушиною; діагностики ціннісних орієнтацій у кар'єрі «Якорі кар'єри» за Е. Шейном, переклад і адаптація В. Чікер, В. Винокурової; опитувальник «Діагностика самооцінки комунікативних і організаторських умінь» за В. Синявським і Б. Федоришиним; тест оцінки комунікативних умінь за О. Кареліним; тест «Оцінка рівня творчого потенціалу особистості» за методикою

В. Андреева; оцінка здатності до саморозвитку, самоосвіти за В. Андреевим; рівень фізичної підготовленості за державними тестами. Аналіз результатів діагностики засвідчив, що контрольна та експериментальна групи були однорідними, студенти, які входили до цих груп, мали переважно низький рівень сформованості компонентів готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності.

Формувальний етап в експериментальній групі, відповідно до структурної моделі, передбачав упровадження розробленого змісту формування готовності до використання майбутніми фахівцями фізичної культури і спорту національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності (базовий, продуктивний та аналітико-коригувальний етапи).

На базовому етапі (бакалавр) увагу спрямовували на поглиблення загальної освіти, формування фундаментальних і професійно орієнтованих знань та вмінь, необхідних для вирішення типових професійних завдань, а також підготовку студентів до подальшого навчання за спеціалізацією «Український рукопаш «Спас». Продуктивний етап (спеціаліст) підготовки майбутнього фахівця з «Українського рукопашу «Спас» спрямовувався на професійну підготовку з набуттям початкового практичного досвіду до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності. Зміст завершального аналітико-коригувального етапу (магістр) передбачав підготовку майбутніх викладачів вищої школи, отже, значну увагу приділили підготовці студентів до наукової та викладацької діяльності у вищих навчальних закладах.

На *контрольному етапі* експерименту визначено підсумковий рівень готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності (табл. 1). Зафіксовані позитивні зрушення комплексного показника готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності. Розподіл респондентів за рівнями готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності засвідчив: зросла кількість студентів із високим рівнем (в експериментальній групі – на 31,4 %, а в контрольній групі – на 3,5 %), із достатнім рівнем (в експериментальній групі на 28,6 %, а в контрольній групі – на 3,4 %), і водночас зменшилась кількість студентів із середнім рівнем в експериментальній групі – на 22,9 %, а в контрольній групі збільшилась на 13,8 %). Не визначено студентів з низьким рівнем у експериментальній групі, а в контрольній групі їх кількість зменшилась на 20,7 %).

Оцінка якісних змін здійснювалася за допомогою F-критерію Фішера. Перевірка значущості отриманого критерію відбувалася шляхом визначення вірогідності отриманого значення в t-розподілі Стьюдента (для студентів експериментальної групи $\varphi=3,29$ (це значення є достовірним на рівні $P\leq 0,001$), а студентів контрольної групи $\varphi=1,27$ (це значення є достовірним на рівні $P\leq 0,1$)).

Динаміка розподілу студентів контрольної і експериментальної груп за рівнем комплексного показника готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності, %

Показник	Рівень сформованості	Констатувальний етап педагогічного експерименту		Контрольний етап педагогічного експерименту	
		групи		групи	
		експериментальна	контрольна	експериментальна	контрольна
Комплексний показник	Високий	5,7	10,3	37,1	13,8
	Достатній	20,0	20,7	48,6	24,1
	Середній	37,1	27,6	14,3	41,4
	Низький	37,1	41,4	0,0	20,7
	$\bar{X} \pm m$	0,37±0,04	0,29±0,04	0,82±0,03	0,62±0,01
	t_p	0,24		6,60*	

Примітка: * – відмінності достовірні

Отже, показники готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності експериментальної і контрольної груп є достовірними і свідчать про ефективність впровадження розробленої структурної моделі підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності.

Аналіз та узагальнення результатів дослідження показали, що гіпотезу дослідження підтверджено, завдання виконано, мети досягнуто.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено новий підхід до вирішення проблеми підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності. Одержані результати підтвердили гіпотезу дослідження та дозволили сформулювати такі **висновки** відповідно до визначених завдань:

1. Аналіз сучасного стану підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності підтвердив актуальність і доцільність обраної проблеми, її недостатню теоретичну розробленість у педагогічній теорії та практиці. Це пов'язано насамперед з тим, що спеціалізація «Український рукопаш «Спас» відсутня в усіх вищих навчальних закладах України. Підготовка кваліфікованих фахівців, здатних на високому професійному рівні використовувати національні засоби фізичного виховання у професійній діяльності, є однією з важливих умов підвищення інтересу дітей та молоді до занять фізичною культурою, забезпечення необхідної

рухової активності, розвитку, збереження та зміцнення їхнього здоров'я. *Національні засоби фізичного виховання* визначено як цілеспрямовані рухові дії, що ведуть до реалізації мети і завдань фізичного виховання, властивих українській нації, що мають українське історичне коріння, відповідають характеру і особливостям фізичного виховання, які склалися на території України. Авторське розуміння *підготовки майбутнього фахівця фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності* представлено як цілеспрямований педагогічний процес, результатом якого є сформованість готовності (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-технологічний, комунікативно-діяльнісний, рефлексивно-творчий компоненти) майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності.

З'ясовано сутність *готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності*, яка розглядається нами як інтегративне утворення особистості, що містить сукупність мотивів та інтересів, теоретичні знання, практичні вміння й навички, професійно важливі якості (фізична підготовленість, креативність і емпатія, комунікативні та організаторські здібності), яке забезпечує виконання професійної діяльності із застосування національних засобів фізичного виховання.

2. У результаті аналізу досліджень науковців визначено структурні компоненти готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-технологічний, комунікативно-діяльнісний, рефлексивно-творчий.

Мотиваційно-ціннісний компонент відображає систему інтересів і мотивів до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності, цінності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту (критеріями є ступені сформованості мотивації і цінностей майбутнього фахівця фізичної культури до професійної діяльності); *когнітивно-технологічний компонент* характеризує теоретичну готовність та охоплює комплекс загальних і спеціальних знань щодо використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності (критеріями є ступінь оволодіння майбутніми фахівцями фізичної культури і спорту теоретичними знаннями, необхідними для застосування національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності); *комунікативно-діяльнісний компонент* характеризує конструктивні, гностичні і рухові вміння та навички майбутніх фахівців фізичної культури і спорту (критерієм є ступінь сформованості рухових, гностичних і конструктивних умінь та навичок); *рефлексивно-творчий компонент відображає* професійно важливі якості майбутніх фахівців фізичної культури і спорту, як-от: фізичні якості, креативність і емпатія, комунікативні й організаторські здібності, творчий потенціал, також їхня здатність до саморозвитку, самоосвіти (критерієм є ступінь сформованості професійно важливих якостей майбутнього фахівця фізичної культури і спорту (фізичних якостей, креативності та емпатії, організаторських і комунікативних здібностей). Рівнями готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання

національних засобів у професійній діяльності визначено високий, достатній, середній, низький.

3. Доведено, що зміст професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності має інтегрувати зміст підготовки майбутніх учителів фізичної культури та тренерів-викладачів українського рукопашу «Спас» з дисциплін: «Народні ігри «Спасу», козацькі бойові танці і пісні», «Теорія і методика українського рукопашу «Спас», «Організація діяльності в українському рукопаші «Спас», «Історія і духовно-філософські основи «Спасу», «Психофізичні і оздоровчі системи «Спасу», «Техніка й тактика українського рукопашу «Спас». Вибір форм і методів підготовки зумовлений специфікою майбутньої професійної діяльності. Визначено доцільні форми (проблемні лекції, семінари-практикуми, лабораторні заняття, спрямовані на вироблення операційних навичок з використання комп'ютерної техніки та сучасних інформаційних технологій, практично-польові заняття) та групи методів організації теоретичної та практичної підготовки (організація і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів, стимулювання і мотивація навчання, контроль і самоконтроль у навчанні, методи організації діяльності і формування досвіду суспільної поведінки).

4. Для підвищення ефективності підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності розроблено і теоретично обґрунтовано структурну модель підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності зі спеціалізації «Український рукопаш «Спас», складниками якої є: соціальне замовлення, мета, завдання, принципи, зміст, форми і методи, освітні рівні, компоненти, критерії, результат. Розроблено та впроваджено в навчальний процес навчальні плани та зміст підготовки бакалаврів, спеціалістів та магістрів зі спеціалізації «Український рукопаш «Спас»; освітньо-кваліфікаційні характеристики та освітньо-професійні програми підготовки фахівців зі спеціалізації «Український рукопаш «Спас» на різних її рівнях; авторські навчально-методичні комплекси дисциплін зі спеціалізації «Український рукопаш «Спас» з 8 спецкурсів, матеріали тестового контролю, програми і методичні рекомендації проведення педагогічних практик протягом усіх років навчання.

Аналіз та узагальнення результатів педагогічного експерименту дав змогу констатувати, що в результаті впровадження розробленої структурної моделі підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності збільшилася кількість студентів з високим рівнем готовності майбутніх фахівців фізичної культури до використання національних засобів у професійній діяльності в контрольній групі – на 3,5 %, в експериментальній групі – на 31,4 %; із достатнім рівнем – у контрольній групі – на 3,4 %, в експериментальній групі – на 28,6 %; із середнім рівнем у контрольній групі – на 13,8 % збільшилась, в експериментальній групі – на 22,8 % зменшилася; зменшилася кількість студентів з низьким рівнем у контрольній групі – на 20,7 %, в експериментальній групі – на 37,1 %.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів зазначеної проблеми. Потребують подальшого дослідження теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту засобами інформаційно-комунікаційних технологій (створення комп'ютерного навчального-розвивального середовища, моделювання процесу навчання фізичним вправам тощо).

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Конох А. П. Використання сучасних інноваційних технологій в процесі фізичного виховання студентів на основі поглибленого курсу професійно-прикладної фізичної підготовки / А. П. Конох, О. Л. Притула // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : наук. журн. / [гол. ред. С. С. Єрмаков]. – Харків : ХДАДМ, 2010. – № 10. – С. 49–51.

2. Конох А. П. Перспективи розвитку професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до застосування національних видів фізичного виховання / А. П. Конох, О. Л. Притула // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Сер. 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць / [за ред. Г. М. Арзютова]. – К. : вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – Вип. 13. – С. 246–249.

3. Притула О. Л. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури до застосування національних видів фізичного виховання / О. Л. Притула // Неперервна професійна освіта: теорія і практика : наук.-метод. журн. – К., 2012. – Вип. 3–4. – С. 57–60.

4. Притула О. Теоретико-методичні засади професійної підготовки фахівців з українського рукопашу «Спас» у вищих навчальних закладах / Олександр Притула // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету : зб. наук. праць. Сер. : Педагогіка. – Мелітополь : МДПУ, 2014. – № 1(12). – С. 322–326.

5. Конох А. П. Практическая подготовка будущих учителей физической культуры к использованию национальных видов физического воспитания в университете / Анатолий Петрович Конох, Александр Леонтьевич Притула // Символ науки : междунар. науч. журн. – Уфа : ООО «ОМЕГА САЙНС», 2015. – № 6. – С. 268–271.

6. Притула О. Л. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури до виховання молоді в традиціях запорозького козацтва / О. Л. Притула // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. праць / [редкол. : Т. І. Сущенко (гол. ред.) та ін.]. – Запоріжжя, 2015. – Вип. 42 (95). – С. 252–256.

7. Притула О. Л. Професійна підготовка учителів фізичної культури до застосування національних бойових мистецтв у професійній діяльності / О. Л. Притула // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного

виховання і спорту : наук. журн. Сер. : педагогіка, психологія / [гол. ред. С. С. Єрмаков]. – Харків : ХНПУ, 2015. – № 1. – С. 62–67.

Опубліковані праці апробаційного характеру

8. Притула О. Л. Система козацького бойового мистецтва «Спас», як засіб національно-патріотичного виховання української молоді / Олександр Леонтійович Притула // «Надбання віків – скарбниця сьогодення» (до 70-річчя Запорізької області) : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. з питань патріотичного виховання молоді (Запоріжжя, 4–5 груд. 2008 р.). – Запоріжжя : Акцент, 2008. – С. 256–260.

9. Конох А. П. Національно-патріотичне виховання в козацькій традиції «СПАС» / А. П. Конох, О. Л. Притула // Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції з питань патріотичного виховання молоді (Запоріжжя, 26–27 лист. 2009 р.). – Запоріжжя : Акцент, 2010. – С. 276–281.

10. Конох А. П. Оценка функциональной подготовленности студентов, занимающихся украинским рукопашем «Спас» / А. П. Конох, О. Л. Притула // Теорія і практика фізичного виховання : наук.-метод. журн. (спецвип. за матеріалами II міжнар. наук.-практ. конф. «Здоров'я і освіта: проблеми та перспективи»). – Донецьк : ДонНУ, 2010. – № 1. – С. 86–90.

11. Притула О. Л. Українське бойове мистецтво «Спас» як засіб військово-патріотичного виховання молоді / О. Л. Притула // Матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції з питань патріотичного виховання молоді (Запоріжжя, 2–3 груд. 2010 р.). – Запоріжжя : Акцент, 2010. – С. 195–199.

12. Притула О. Л. Модель системи національно-патріотичного виховання молоді на прикладі діяльності ВГО «Всеукраїнська федерація «Спас» / О. Л. Притула // Соціальне програмування патріотичного виховання молоді : матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. з питань патріотичного виховання молоді (Запоріжжя, 23–24 лист. 2011 р.). – Запоріжжя : Акцент, 2011. – С. 347–351.

13. Притула О. Л. Перспективи розвитку українського рукопашу «Спас» та козацького звичаю «Спас» на сучасному історичному етапі / О. Л. Притула // Слов'янські бойові мистецтва – перспективи розвитку : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 20 квіт. 2012 р.). – Запоріжжя : Координаційна рада з питань розвитку козацтва ЗОДА, 2012. – С. 86–95.

14. Притула О. Л. Практична підготовка майбутніх учителів фізичної культури до застосування національних видів фізичного виховання в класичному університеті / О. Л. Притула // Актуальні проблеми фізичного виховання, реабілітації, спорту та туризму : зб. тез доповідей V міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 10–11 жовт. 2013 р.). – Запоріжжя : КПУ, 2013. – С. 183–184.

15. Притула А. Боевая культура Украины. История и современное развитие / Олександр Притула, Лариса Потапова // GLOBALIZÁCIA A FENOMÉN NÁRODNEJ KULTÚRY : Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej v Podhájskej v dňoch 30–31.10.2014. – Podhájska, 2014. – S. 196–203.

АНОТАЦІЇ

Притула О. Л. Підготовка майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності. – На права рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. – Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія МОН України, Хмельницький, 2016.

У дисертації проаналізовано сучасний стан підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності, який підтвердив актуальність і доцільність обраної проблеми, її недостатню теоретичну розробленість у педагогічній теорії та практиці. Визначено й охарактеризовано структурні компоненти готовності майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до такого процесу: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-технологічний, комунікативно-діяльнісний, рефлексивно-творчий; критерії й показники їхньої сформованості до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності. Розроблено структурну модель та зміст підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до використання національних засобів фізичного виховання у професійній діяльності та навчально-методичний комплекс для забезпечення дієвості такої підготовки. Розроблено та впроваджено в навчальний процес: навчальні плани підготовки бакалаврів, спеціалістів та магістрів зі спеціалізації «Український рукопаш «Спас»; освітньо-кваліфікаційні характеристики та освітньо-професійні програми підготовки фахівців зі спеціалізації на різних її рівнях; авторські навчально-методичні комплекси дисциплін зі спеціалізації «Український рукопаш «Спас» (8 спецкурсів). Удосконалено форми і методи такої підготовки з урахуванням її особливостей.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні фахівці фізичної культури і спорту, зміст, форми і методи, компоненти, національні засоби фізичного виховання, професійна діяльність, український рукопаш «Спас».

Притула О. Л. Подготовка будущих специалистов физической культуры и спорта к использованию национальных средств физического воспитания в профессиональной деятельности. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание научной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Хмельницкая гуманитарно-педагогическая академия МОН Украины, Хмельницкий, 2016.

В диссертации исследована проблема подготовки будущих специалистов физической культуры и спорта к использованию национальных средств физического воспитания в профессиональной деятельности. Проведен анализ подходов к подготовке, установлено содержание понятия подготовки будущих специалистов физической культуры и спорта к использованию национальных средств физического воспитания в профессиональной деятельности: целенаправленный педагогический процесс, результатом которого является

сформированность профессиональной готовности (мотивационно-ценностный, когнитивно-технологический, коммуникативно-деятельностный, рефлексивно-творческий компоненты) студентов к использованию национальных средств физического воспитания в профессиональной деятельности. Доказано, что содержание профессиональной подготовки будущих специалистов физической культуры и спорта к использованию национальных средств физического воспитания в профессиональной деятельности должно интегрировать содержание подготовки будущих учителей физической культуры и тренеров-преподавателей украинского рукопашного боя «Спас» и обусловлено спецификой будущей профессиональной деятельности.

В диссертации раскрыты организационно-методические основы профессиональной подготовки будущих специалистов физической культуры и спорта к использованию национальных средств физического воспитания в профессиональной деятельности в соответствии с разработанной структурной моделью, осуществляющихся в ходе базового, продуктивного и аналитико-корректирующего этапов. Составляющими структурной модели являются: социальный заказ общества, цель и задачи подготовки, принципы, содержание, формы и методы, образовательные уровни, компоненты и критерии, результат.

На базовом этапе (бакалавр) внимание направлено на совершенствование общего образования, формирование фундаментальных и профессионально ориентированных знаний и умений, необходимых для решения профессиональных задач, подготовку студентов к дальнейшему обучению на специализации «Украинский рукопаш «Спас». Продуктивный этап (специалист) направлен на профессиональную подготовку тренера-преподавателя по украинскому рукопашу «Спас». Содержание завершающего аналитико-корректирующего этапа (магистр) направлен на формирование будущих преподавателей высшей школы.

Охарактеризованы критерии, показатели и уровни готовности будущих специалистов физической культуры и спорта к использованию национальных средств физического воспитания в профессиональной деятельности, к которым отнесены: мотивационно-ценностный критерий, который характеризует степени сформированности мотивации и ценностей будущего специалиста физической культуры и спорта к профессиональной деятельности; когнитивно-технологический критерий – степень овладения будущими специалистами физической культуры и спорта теоретическими знаниями, необходимыми для применения национальных средств физического воспитания в профессиональной деятельности; коммуникативно-деятельностный критерий – степень сформированности двигательных, гностических и конструктивных умений и навыков будущего специалиста физической культуры и спорта, необходимых для применения национальных средств физического воспитания в профессиональной деятельности; рефлексивно-творческий критерий – степень сформированности профессионально важных качеств будущего специалиста физической культуры и спорта (физических качеств, креативности и эмпатии, организаторских и коммуникативных способностей), необходимых для использования национальных средств физического воспитания в профессиональной деятельности.

Обоснованы показатели, которые раскрывают содержание каждого критерия.

Раскрыто содержание уровней проявления критериев готовности будущих специалистов физической культуры и спорта к использованию национальных средств физического воспитания в профессиональной деятельности (высокий, достаточный, средний, низкий).

Разработаны и внедрены в учебно-воспитательный процесс учебные планы подготовки бакалавров, специалистов и магистров специализации «Украинский рукопаш «Спас», образовательно-профессиональные и образовательно-квалификационные характеристики, авторские учебно-методические комплексы дисциплин (8 спецкурсов), программы и методические рекомендации проведения педагогических практик на протяжении всего учебного процесса.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, будущие специалисты физической культуры и спорта, содержание, формы и методы, компоненты, национальные средства физического воспитания, профессиональная деятельность, украинский рукопаш «Спас».

Prytula O. L. Preparation of the Future Experts of Physical Culture and Sport to the Use of National Means of Physical Education in Professional Activities. – Manuscript.

Thesis for a degree Candidate of Pedagogical Sciences, speciality 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy Ministry of Education and Science of Ukraine, Khmelnytskyi, 2016.

Modern state of preparation of the future experts of physical culture and sport to the use of national means of physical education in professional activities has been analyzed in the dissertation, which proved the topicality and expediency of the chosen problem, its insufficient theoretical development in pedagogical theory and practice.

The structural components of readiness of the future experts of physical culture and sports to such process have been determined and characterized: motivational-value, cognitive-technological, communicative-active, reflexive-creative, criteria and indices of their readiness to the use of national means of physical education in professional activities. Structural model and the content of preparation of the future experts of physical culture and sport to the use of national means of physical education in professional activities and educational-methodological complex for guaranteeing efficiency of such preparation has been worked out. Curricula of the bachelors' preparation, specialists and masters on the specialization «Ukrainian hand-to-hand fight «Spas»; educational-qualification characteristics and educational-professional programs of experts' preparation on the specialization at its different levels; author's educational-methodological complexes on the discipline «Ukrainian hand-to-hand fight «Spas» (8 special courses) have been worked out and introduces into the educational process. The forms and methods of such preparation, taking into consideration its peculiarities, have been improved.

Key words: professional preparation, future experts of physical culture and sports, content, forms and methods, components, national means of physical education, professional activity, Ukrainian hand-to-hand fight «Spas».

Підписано до друку 28.01.2016 р. Формат 60x84/16.
Друк офсетний. Кегль Times New Roman. Ум. друк. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Замовлення № 10.

Видавець і виготовлювач ФОП Цюпак А. А.
м. Хмельницький, вул. Ломоносова, 17.
тел. (0382) 67-09-87

Свідоцтво про держреєстрацію видавців, виготівників та
розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ХЦ № 019 від 25.02.2002 р.